

kodó golyók is inkább kalandfilmes elemek, nem illenek ahhoz az egyszerű halálhoz, amit Déry leír. Egyáltalán: minden harsányabb, színesebb egy kicsit (a novella világa egyértelműen fekete-fehér), mint az eredeti, halkszavú elbeszélésben. Lényegesebb eltérés, hogy Makknál az öregember is meghal, s ettől a film „másról szól.” Így természetesen kimaradt a vajúdo kutya zárójelenelete, a helyette felolvasott részlet a *Niki* című elbeszélésből a film elején nem pontosan ugyanazt a feladatot tölti be. (Eképpen a tévéváltozat kettős halállal indul — később látjuk is az öreg Timár holttestét —, és ugyanígy zárul; túl „sok” a halál, s az egész együtt furcsa módon mégis „megnyugtatóbb”, mint a novella nyitva hagyott, „csehovi” befejezése.)

Ennyi negatívum után úgy tetszik, mintha sikerületlen film volna a *Philemon és Baucis*. Pedig nem az. Makk erős tehetséggel idézi föl az atmoszférát (vajon az Egmont-nyitány mit jelent ebben a filmben a harminc éven aluliaknak, akik nem hallották annyiszor a rádióból 1956 októberében?). Bulla Elma és Páger Antal játéka meghatóan egyszerű, a rendező megrendítően mutatja be két ártatlan öreg halálát, akiket eltévedt golyók öltek meg. Szép film a Makk Károlyé. De a Déry-novella tökéletes remekmű.

KOLTAI TAMÁS

Játékok és vetélkedők

Oly sok, különböző jellegű és színvonálú tévévetélkedő után a képernyőn most újabb játékos színfolt jelent meg: a *Ti és Mi* keretében a két nem képviselői mérhetik össze tudásukat, ügyességüket, s — mert a játékhöz ez is hozzátartozik — helyenként szerencséjüket is.

Nem lehet tudni, milyen külső — közönség, — és belső műsor-szerkesztési igények hívták életre az új vetélkedőt a már meglévő öt másik (*Röpülj páva, Malom, Játék a betűkkel, Lehet egy kérdéssel több?, Most mutasd meg!*) mellé. Mindenesetre: a vetélkedő, a játék — mint műfaj — a műsorszerkezet részévé, televíziós jelenséggé vált.

Azt hiszem, nem igényel külön bizonyítást. Hogy a játék — mint jelenség — csaknem egyidős magával az emberrel. A játék külső jegyei, tartalma, szabályrendszere, bonyolítási formája felér egy társadalmi vagy korrajzzal.

Egy valami azonban — elvonatkoztatva most a fogalmat kortól és társadalomtól — mindig közös vonása volt, s marad minden játéknak, vetélkedőnek: az egyik alapvető emberi tulajdonságra, a győzni, nyerni vágyásra épül, ennek ad keretet, lehetőségét és teret. A győzni akarás velejárója: a nyilvánosság igénye.

A „homo ludens” so-

ha nem önmagát akarja meggyőzni ügyességéről, tudásáról, vagy egyéb erényeiről. (Ezekről többnyire meg van győződve.) Mindig valakivel szemben akar győzni, s ami talán még ennél is fontosabb; valakik előtt.

A nyilvánosság előtt elért siker lehetősége a vetélkedők egyik fő vonzereje. „A játék... társadalmi értelemben felruhazza az embereket bizonyos szerzett tulajdonságokkal, amelyek fiktív célhoz kapcsolódnak ugyan, de a társadalmi közegben, mint társadalmilag értékes tulajdonságok jelennek meg, nemegyszer nagyobb elismerést szerezve, mint a valóságos célhoz (a munkafolyamathoz, tartalmas társadalmi feladatokhoz) kapcsolódó erények” — írja Hermann István, Televízió, esztétika, kultúra című könyvében.

Hozzátenném az idézethez: Ha valóban jó, közérdeklődést kiváltó játékról, vetélkedésről van szó. Mert sajnos, nem mindegyik az. Itt van például a *Malom* című utazási vetélkedő. A játék bonyolítása egy zártkörű, speciális tanfolyam magánvizsgájára emlékeztet. A zárt struktúra kirekeszti a nézőt az azonosulás, az együttszurkolás, a külső részvétel lehetőségéből. Nem vitás, a játékvezető alaposan felkészült, a kérdések gondosan kiválasztottak, a szabályok egyszerűek, világosak. A *Malom* jó vetél-

kedő, de rossz műsor. Egyesíti magában az olasz és angolszász vízműsorok néhány jellemző — de nem biztos, hogy követendő — tulajdonságát; a kérdések már-már elvontan speciálisak, megválaszolásuk professzionális tudásszintet feltételez, az elérhető jutalom sem csekély. Csak éppen érdemtelen a néző szempontjából.

Vitray Tamás mondotta egy interjúban a *Ti és Mi* adása előtt:

„Szerencsére ebben a játékban olyan sok minden bizonytalan még, hogy remélem, jól fog sikerülni.” Paradox módon neki lett igaza. A „még minden megtörténhet” izgalmas légköre az egyik olyan tényező, amely nagy valószínűséggel bevonja a nézőt a játékba, legalább, mint szurkolót. Ha egy vetélkedő ezt nem éri el, nem érte el célját.

Sokan, sokféleképpen próbálták már megfogalmazni a játékok, vetélkedők tulajdonképpeni célját. Van, aki a játékos módon történő ismeretterjesztést, míg mások a szórakoztatást jelölik meg elérendő célként. Úgy érzem, hogy miután tévéműsorról van szó, a vetélkedő először is legyen jó tévéműsor, amit élvezettel vagy izgalommal, érdeklődve lehet nézni, figyelni. Hogy ennek a követelménynek eleget téve milyen egyéb missziót teljesít, azt játéka válogatja. A kínálat e téren is — csakúgy mint színvonalban — eléggé széles skálán mozog. A televízió kísérletező kedvét dicséri, hogy játékban, vetélke-

dőben szinte minden lehetségest megpróbált már.

Jó vetélkedőt (játékot) csinálni korántsem könnyű. Bizonyos, hogy — minden látszat ellenére — a játéknak is vannak esztétikailag elemezhető vonásai. (Bár ezt sokan tagadják.) Hasonlít a művészethez: a beléfértetett munkából a legritkább esetben lehet következtenni a majdani eredményre. Jónak ígérkező játékok múltak ki csendesen, fájdalommentesen. Ugyanakkor a maga nemében eléggé egyszerű és igen egyoldalú képi látványt nyújtó. *Játék a betűkkel* című műsrot a bejelentett megszüntetés után közkívánatra kellett felújítani.

Úgy tűnik, hogy az új játékok bevezetésekor, elindításakor a tévé ezzel foglalkozó — egyébként gondos, alapos munkát végző — apparátusa nem hasznosítja olyan mértékben a felfügylemlett tapasztalatokat, mint amennyire az lehetséges lenne. Például a *Ti és Mi* szerencsés összetételű triójához — Vitray Tamás, Antal Imre, Szilágyi János — hasonló „játékvezetői kar” sajnos nem mindig jön össze, a játék formája sem mindig a legszerencsésebben választott.

Mégis érezhető némi javulás a játékos vetélkedők színvonalában, formájában, szervezésében.

FÜSI JÁNOS

HELYESBÍTÉS

A *Filmvilág* 22. számának címlapján megjelent fotó: Rác Judit felvétele.



A CIMLAPON:

Francesca Moriggi, A fa cipő fája című olasz film egyik főszereplője. Rendező: Ermanno Olmi

filmvilág

XXI. évf. 24. sz. Film-művészeti folyóirat. Megjelenik minden hétfőn 1-én és 15-én. Főszerkesztő: Hegedűs Zoltán. Kiadja a Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: Siklósi Norbert. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest VII., Lenin körút 9-11. Telefon: 221-225. Levélcím: 1906 Postafiók 223 Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítőknél, a Posta hírlapüzleteiben és a Posta Központi Hírlap Irodánál (1900 KHI, Budapest V., József nádor tér 1.) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215-96 162 pénzforgalmi jelzőszámára. Előfizetési díj 1/4 évre 24,— Ft. Külföldön terjeszti a „Kultúra” Kúlerkereskedelmi Vállalat, H-1389 Budapest, Postafiók 149.



Egyetemi Nyomda
78.3647
Budapest, 1978

Felelős vezető:
Sümegi Zoltán igazgató

INDEX: 25 286

Hernádi Judit és Sztankay István




NAFTALIN

Heltai Jenő bohózatából Kállai István írt, Kalmár András rendezett tévéjátékot. Főszereplők: Bodrogi Gyula, Sztankay István, Bánfalvi Ágnes, Hernádi Judit, Körmendi János. Operatőr: Abonyi Antal.

(Lippay Agnes felvételei)

Körmendi János, Hernádi Judit és Gelecsényi Sára





Andorai Péter az Utolsó sík
ítélet című kézzel írt magyar film
egyik főszereplője. Rendező: Grunwalsky
Ferenc
(B. Müller Mária felvétele)

filmvilág

Ára: 4,— Ft